

ΘΕΜΑ 12^ο

ΚΕΙΜΕΝΟ (Δημοσθένης, Γ' Ολυνθιακός, 3)

‘Ο μὲν οὖν παρὼν καιρός, εἴπερ ποτέ, πολλῆς φροντίδος καὶ βουλῆς δεῖται· ἐγὼ δ’ οὐχ ὅ,τι χρὴ περὶ τῶν παρόντων συμβουλευσαι χαλεπώτατον ἡγοῦμαι, ἀλλ’ ἐκεῖν’ ἀπορῶ, τίνα χρὴ τρόπον, ᾧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρὸς ὑμᾶς περὶ αὐτῶν εἰπεῖν. πέπεισμαι γὰρ ἐξ ὧν παρὼν καὶ ἀκούων σύνοιδα, τὰ πλείω τῶν πραγμάτων ἡμᾶς ἐκπεφευγένοι τῷ μὴ

5 βούλεσθαι τὰ δέοντα ποιεῖν ἢ τῷ μὴ συνιέναι. ἀξιῶ δ’ ὑμᾶς, ἂν μετὰ παρρησίας ποιῶμαι τοὺς λόγους, ὑπομένειν, τοῦτο θεωροῦντας, εἰ τάληθ’ ἔγω, καὶ διὰ τοῦτο, ἵνα τὰ λοιπὰ βελτίω γένηται· ὁρᾶτε γὰρ ὥς ἐκ τοῦ πρὸς χάριν δημηγορεῖν ἐνίους εἰς πᾶν προελήλυθε μοχθηρίας τὰ παρόντα.

ΣΧΟΛΙΑ

1. **‘Ο μὲν οὖν παρὼν καιρός :** ‘οι παρούσες συνθήκες’. **εἴπερ ποτέ:** επιρρηματική έκφραση ενός ελλειπούς υποθετικού λόγου με την σημασία του ‘περισσότερο από κάθε άλλη φορά’. **πολλῆς φροντίδος καὶ βουλῆς:** τα δυο ἀναρθρα ουσιαστικά συντάσσονται με το ρ. ως αντικείμενά του, και το ἀναρθρο επίθετο εἶναι επιθετικός προσδιορισμός, ‘βουλή = περίσκεψη’. **οὐχ:** η ἄρνηση συντάσσεται με το ρ. ‘ἡγοῦμαι’. Τίποτε δεν υποχρέωνε οι λέξεις που συντάσσονται μαζί, να βρίσκονται και κοντά η μία στην ἄλλη.
2. **ὅ,τι χρὴ:** οποτεδήποτε συναντήσετε αναφορική πρόταση με τον ‘ὅ,τι’, ακολουθήστε την εξής τακτική: (1^ο) αποφύγετε να την χαρακτηρίσετε με μία ονομασία. (2^ο) Συντάξτε την πρόταση του ‘ὅ,τι’ με όλους τους ὁρους της, για να ξέρετε **πού** τελειώνει· εἶναι πολύ σημαντικό. (3^ο) Δείτε κατόπιν με προσοχή από πού εξαρτάται η πρόταση αυτή συντακτικά. (4^ο) Να ἔχετε υπ’ ὄψη σας ὅτι η αναφορική αντωνυμία ‘ὅ,τι’ ἔχει συγχρόνως δυο διαφορετικές σημασίες, οι οποίες παραπέμπουν και σε δυο αντίστοιχες και μάλιστα διαφορετικές συντακτικές χρήσεις: (i) μεταφράζεται ως ‘ο,τιδήποτε’ και η πρόταση εἶναι αναφορική επιθετική· (ii) μεταφράζεται ὅπως ο ερωτηματικός ‘τι;’, και η πρόταση εἶναι πλάγια ἐρώτηση. (5^ο) Μεταφράστε **και με τους δυο** τρόπους την αναφορική πρόταση χρησιμοποιώντας στην μετάφραση και το ρ. ἐξάρτησης. Ὅποια από τις μεταφράσεις (i) & (ii) στέκεται νοηματικά καλύτερα, αυτή θα εἶναι η σωστή, ὅπως και η αντίστοιχη συντακτική θέση της πρότασης. Στο συγκεκριμένο χωρίο η ἐξάρτηση εἶναι από το ‘ἡγοῦμαι’. Οι δυο ἐρμηνείες εἶναι οι εξής: (i) «δεν θεωρῶ πολύ δύσκολο ο,τιδήποτε πρέπει να συμβουλευῶ για το παρόν», (ii) «δεν θεωρῶ πολύ δύσκολο τι πρέπει να συμβουλευῶ για το παρόν». Σωστή εἶναι η μετάφραση (ii), ὁπότε η πρόταση εἶναι πλάγια ἐρώτηση, αντικείμενο στο ρ. ‘ἡγοῦμαι’. **ὅ,τι:** αιτιατική πτώση, αντικ. στο ‘συμβουλευσαι’. **χαλεπώτατον:** κατηγορούμενο του αντικειμένου. **ἐκεῖν’:** αιτιατική του ουδετέρου, επιρρηματικά ως αιτιατική της αναφοράς στο ρ. ‘ἀπορῶ τί = μου δημιουργείται ἀπορία σε κάτι’.
3. **τίνα χρὴ... εἰπεῖν:** πλάγια ἐρώτηση ως ἐπεξήγηση στην αντωνυμία ‘ἐκεῖνο’. **τίνα...τρόπον:** το ἀναρθρο ουσιαστικό εἶναι αιτιατική επιρρηματική του τρόπου στο ἀπαρέμφ. ‘εἰπεῖν’, και η αντωνυμία εἶναι κατηγορηματικός προσδιορισμός· ‘με ποιόν τρόπο = με τρόπο που να εἶναι ποιος’, κι ὄχι ‘...με τρόπο που εἶναι ποιός’.

- 4** **ἐξ ὧν...σύννοιδα:** αναφορική πρόταση εισαγόμενη με εμπρόθετο προσδιορισμό, η οποία λειτουργεί ως προσδιορισμός της αιτίας στο ρ. 'πέπεισμαι'. **ἐξ ὧν:** εμπρόθετος προσδιορισμός στο ρ. 'σύννοιδα', και δηλώνει την προέλευση. Στον εμπρόθετο 'ἐξ ὧν' έχουμε ἔλξη του αναφορικού. Αυτήν μπορείτε να την διαπιστώνετε σχετικά εύκολα, αν ενώ ξέρετε ότι το ρ. της αναφορικής συντάσσεται με αιτιατική πτώση, αυτή λείπει, όπως συμβαίνει εδώ με το ρ. 'σύννοιδα'. Ο εμπρόθετος 'ἐξ ὧν' θα έπρεπε να ήταν 'ἐκ τούτων ἅ', ώστε η αντωνυμία 'ἅ' να γίνει το αντικείμενο του 'σύννοιδα': **παρὼν καὶ ἀκούων:** δυο ἀναρθρες συνημμένες μτχ. επιρρηματικές του τρόπου. **τὰ πλείω:** 'τὰ πλείονα', αιτιατική πτώση, υποκείμενο στο απαρέμφατο 'ἐκπεφευγέναι'. **τῶν πραγμάτων:** συντάσσεται με το 'τὰ πλείω' ως γενική διαιρετική. **ἡμᾶς:** αντικείμενο στο απαρέμφατο. Το ρ. 'ἐκφεύγω τινά = *ξεφεύγω από κάποιον*'. **ἐκπεφευγέναι:** συντάσσεται με το ρ. 'πέπεισμαι' ως αντικείμενό του. **τῷ μὴ βούλεσθαι:** ἑναρθρο απαρέμφατο ως ουσιαστικό σε δοτική πτώση. Συντάσσεται με το απαρέμφατο ως επιρρηματική δοτική της αιτίας.
- 5** **τὰ δέοντα ποιεῖν:** ἑναρθρη μετοχή ως ουσιαστικό είναι αντικείμενο στο απαρέμφατο, το οποίο είναι αντικείμενο στο 'βούλεσθαι'. **ἢ τῷ μὴ συνιέναι:** ο διαζευκτικός 'ἢ' ενώνει τα δυο ἑναρθρα απαρέμφατα που συντακτικά είναι ὅμοια. Το ρ. 'συν+ῖμι *αυτιλαμβάνομαι, ἔχω επίγνωση*'. **ὕμᾶς:** υποκείμενο στο 'ὑπομένειν'. Οι λέξεις που συντάσσονται μαζί δεν είναι ἀνάγκη να βρίσκονται και μαζί. **ἂν...ποιῶμαι:** υποθετική πρόταση με ἀπόδοση το απαρέμφατο 'ὑπομένειν'. Πλάγιος υποθετικός λόγος, διότι η ἀπόδοσή του ἀντί για κύρια πρόταση, ἔχει απαρέμφατο. Ο υποθ. λόγος δηλώνει το προσδοκώμενο.
- 6** **ὑπομένειν:** αντικείμενο στο ρ. 'ἀξιῶ'. **τοῦτο θεωροῦντας:** ἑναρθρη μτχ. είναι συνημμένη ἀπὸ το 'ὑμᾶς', γι' αὐτό και σε αιτιατική πτώση, και είναι επιρρηματική, τροπική. Η αντωνυμία είναι αντικείμενο στην μτχ. **εἰ τάληθῇ λέγω:** πρόκειται για μία επιρρηματική υποθετική πρόταση. Ὅμως να ἔχετε ὑπ' ὄψην σας τοῦτο, *ὅταν μία επιρρηματική πρόταση ἀναγκαστεῖ να λειτουργήσει μέσα στην περίοδο λόγου στην οποία ἀνήκει, ως ουσιαστικό, τότε η πρόταση αὐτή αυτομάτως μετατρέπεται σε Πλάγια Ερώτηση*. Αὐτό ἀκριβῶς συμβαίνει εδώ, διότι η υποθετική αὐτή πρόταση λειτουργεῖ ως ουσιαστικό, δηλ. ως ἐπεξήγηση στην αντωνυμία 'τοῦτο'. **τάληθῇ :** σύστοιχο αντικείμενο. **καὶ διὰ τοῦτο:** ο 'καί' συνδέει την επιρρηματική μτχ. 'θεωροῦντας' με τον εμπρόθετο προσδιορισμό. Ο εμπρόθετος δηλώνει το 'τελικό αἶτιο'. **ἵνα...γένηται:** η τελική επιρρηματική πρόταση ἐπεξηγεῖ τον ἀμέσως προηγούμενο εμπρόθετο του τελικού αἰτίου. **τὰ λοιπὰ:** υποκείμενο στο ρ. με αττική σύνταξη.
- 7** **βελτίω:** ἀντί για 'βελτίονα', αιτιατική ουδετέρου γένους, πληθυντικού ἀρθμ., κατηγορούμενο. **ὥς...προελήλυθε:** δευτερεύουσα πρόταση. Πάλι κι εδώ βρισκόμαστε ἐνώπιον διλήμματος. Η πρόταση αὐτή μπορεί να είναι (i) ἐιδική, αντικείμενο στο ρ. 'ὀρᾶτε', (ii) πλάγια ἐρώτηση πάλι ως αντικείμενο στο ἴδιο ρ. καθὼς το 'ὥς' ἔχει και την σημασία του ν.ε. '*πῶς, με ποιο τρόπο*'. Αν μεταφράσετε την πρόταση αὐτή και με τους δυο τρόπους, θα δείτε ὅτι πιο εὐλόγο είναι να λείει ο Δημοσθένης το (ii), γιατί ἔτσι δημιουργεῖ περισσότερες ἐντυπώσεις. **ἐκ τοῦ...δημηγορεῖν:** εμπρόθετος προσδιορισμός της αιτίας. Ο ἐνδιάμεσος εμπρόθετος είναι του σκοπού. **ἐνίους:** αιτιατική, υποκείμενο στο απαρέμφατο. **εἰς πᾶν:** είναι συνήθης στον λόγο η ἐμφάνιση ἐμπροθέτων προσδιορισμῶν με πρόθεση και ἐπίθετο χωρίς την παρουσία και του ἀντίστοιχου ουσιαστικού, το οποίο ὁμως ἐννοεῖται. Ο εμπρόθετος δηλώνει την κατεύθυνση σε τόπο μεταφορικά. **μοχθηρίας:** η γενική συντάσσεται με το ἐπίθετο 'πᾶν' ως γενική διαιρετική. **τὰ παρόντα:** ἑναρθρη μτχ. ως ουσιαστικό, υποκείμενο στο 'προελήλυθε' με αττική σύνταξη.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα κατάσταση, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, απαιτεί μεγάλη προσοχή και περίσκεψη. Και εγώ δεν θεωρώ ως προβληματικότατο τι πρέπει να σας συμβουλευσω για τις παρούσες υποθέσεις, αλλά ως προς αυτό έχω απορία, δηλ. με ποιόν τρόπο, Αθηναίοι πολίτες, να μιλήσω γι' αυτά τα ζητήματα σε εσάς. Διότι έχω πεισθεί από αυτά τα οποία γνωρίζω με το να είμαι ο ίδιος μπροστά και ακούγοντάς τα, ότι οι περισσότερες από τις υποθέσεις έχουν ξεφύγει από εσάς εξ αιτίας του ότι δεν θέλετε να κάνετε αυτά που πρέπει, ή εξ αιτίας του ότι δεν έχετε επίγνωση. Έχω λοιπόν την αξίωση εσείς, αν εγώ με θάρρος κάνω τις ομιλίες μου, να δείχνετε υπομονή, αποβλέποντας στο εξής, αν δηλ. λέω την αλήθεια, και γι' αυτόν τον λόγο, δηλ. για να γίνουν τα υπόλοιπα πράγματα καλύτερα. Γιατί βλέπετε πώς εξ αιτίας του ότι ορισμένοι μιλούν ενώπιον του λαού για να τον ευχαριστήσουν, οι παρούσες υποθέσεις έχουν οδηγηθεί στο πιο απόμακρο σημείο αποτυχίας.